

Met dyslexie naar het VO

De vraag van veel ouders met een kind met dyslexie is:
Hoe kunnen wij ons kind voorbereiden op het VO?

Wat kunnen de leerlingen qua hulp verwachten in het VO

Wat zijn de rechten van deze kinderen binnen het Passenonderwijs? Wat zijn de mogelijkheden m.b.t. de talen?

Welke hulpmiddelen of aanpassingen mogen ze verwachten in het VO?

Op deze vragen zijn veel antwoorden mogelijk. Veel is afhankelijk van een goed dyslexiebeleid op de scholen. Dat de VO-scholen juist oog hebben voor leerlingen met dyslexie blijkt uit het feit dat een kwart van leerlingen met dyslexie ontdekt worden op het VO tijdens de standaard screening. Het zijn vaak ook die kinderen die eigenlijk op de basisschool bij de meeste vakken (zoals rekenen en begrijpend lezen) een I(A) of een II(B) scoorden en vervolgens een (lage) III (C) voor spelling of voor technisch lezen. Het labeltje is niet belangrijk, maar zonder dyslexieverklaring mogen deze leerlingen tijdens de examens geen hulpmiddelen gebruiken. Onderzoek wordt niet vergoed bij kinderen ouder dan 12 jaar, maar veel scholen hebben er een regeling voor of de onkosten worden gedeeld met de ouders.

Wanneer leerlingen naar het VO gaan met een dyslexieverklaring, is het erg fijn als zij al gewend zijn om te werken met voorleessoftware en spellingcontrole. Zeker vanaf groep 7 is het aan te bevelen om bij dyslexie deze hulpmiddelen aan te bieden. Desnoods alleen bij de zaakvakken en/ of toetsen.

Wanneer ze eenmaal op het VO pas kennis maken met ondersteunende software is dit vaak de extra belasting op de grote berg van nieuwe dingen waar ze aan moeten wennen en waar ze mee moeten leren omgaan. Vaak wordt deze software dan ook niet met open armen door de leerlingen ontvangen. De voordelen ervan hebben ze nog niet ondervonden en er zijn al zo veel nieuwe dingen die op ze afkomen en daarnaast willen ze beslist niet 'speciaal' zijn.

In het VO komt er vanaf dag 1 heel veel op ze af. Verschillende nieuwe vakken, meerdere docenten, lesroosters, leswisselingen, afkortingen, grote gebouwen met meerdere lokalen, huiswerk op magister, plannen, organiseren, nieuwe leerlingen, pauzes met veel leerlingen....enz. Als je dan ook op dat moment voor het eerst moet gaan werken met ondersteunende software wat je je (nog) niet eigen hebt gemaakt is dat een flinke extra belasting.

Het dyslexie protocol voor het voortgezet onderwijs

(<http://www.steunpuntdyslexie.nl/dyslexie-op-school/voortgezet-onderwijs/protocol-dyslexie-vo/>) is een leidraad voor het behalen van de volgende doelen:

- Dyslectische kinderen kunnen die opleiding volgen waartoe ze op basis van hun cognitieve capaciteiten in staat zijn.
- Ze kunnen omgaan met hun dyslexie
- Ze vergroten hun functionele lees- en schrijfvaardigheid zo nodig met hulpmiddelen.

Om deze doelen te behalen noemt het protocol vier uitgangspunten die noodzakelijk zijn om deze doelen te behalen:

- De leerling staat centraal. (Wat is de hulpvraag en begeleidingsbehoefte?)
- De ondersteuning vereist een geïntegreerde aanpak.
- De ondersteuning vindt plaats gedurende de hele schoolloopbaan.
- De ondersteuning gaat uit van wat werkt bij de leerling en wat een zo groot mogelijk effect heeft.

Hierbij een 'korte' opsomming van mogelijkheden in het voortgezet onderwijs:

Zo geeft Marijse Pel van steunpunt dyslexie het volgende aan (Balans mei 2015):

“ Met de komst van Passend Onderwijs bestaat er een zorgplicht en moet je juist naar het individuele kind kijken. Kijk naar wat een kind specifiek nodig heeft. Elke regel en elke wetgeving biedt scholen de ruimte voor een eigen invulling in de geest van de wet op het Passend Onderwijs”

Er zijn zoveel verschillen tussen leerlingen met Dyslexie, dus kijk bij elke oplossing wat dit kind specifiek nodig heeft. Hou bij wat je doet en hoe en ook of het effect heeft.

Ik ben op een school geweest waar voor een leerling het programma Kurzweill werd aangeschaft omdat in de hele school de dyslectische kinderen daarmee werkten. Bij deze leerling werkte deze software juist averechts en had hij totaal geen plezier meer in school. Dus bekijk dit erg goed per leerling.

Wat is mogelijk?

- Bied thuis als voorbereiding vooraf structuur door elke vak in een andere kleur of print te kaften. Zo is meteen in een oogopslag te zien welke boeken bij elkaar horen. Kies dan ook tabbladen of schriften in deze kleur als dat mogelijk is.
- Hang het rooster op een goede zichtbare plek in huis en boven het bureau van de leerling
- Kijk zeker de eerste periode samen op Magister (of een ander schoolnetwerksysteem) of er roosterwijzigingen zijn en wat het huiswerk is.
- Maak een overzicht van de schoolse afkortingen en plak dit ook in de agenda of sla het op op het mobieltje. Tips voor op school:
  - Maak gebruik van voorlees software (Kurzweill, sprint plus, Claro-read).

- Elk schoolboek, elke toets kan voorgelezen worden.
  - Laptop van school
  - Het schrijftempo is vaak erg laag en ook onleesbaar. Laat de leerling toetsen op de laptop maken.
  - Oefen woordjes met www.WRTS.nl.
  - Oefen het gebruik van spellingcontrole op de laptop.
- Wanneer er veel moeite is met zinsbouw en goed lopende zinnen op papier is het altijd mogelijk om hiervoor de hulp van de logopediste in te roepen.
  - Aantekeningen maken is voor deze leerlingen erg moeilijk. Geef ze een hand -out van de presentatie van het Smartbord of van de aantekeningen. Wanneer ze moeten nadenken over wat ze moeten opschrijven en hoe (werkgeheugen is vaak erg zwak) kunnen ze niet opletten.
  - Maak als sectie afspraken over spellingfouten. Ook hier is veel mogelijk. Vraag je af wat je toetst! Als een boekverslag of bijvoorbeeld een dossier van het vak handvaardigheid ingeleverd moet worden, gaat het dan om de spelling?
  - Moeite met woordjes stampen, geef dan alleen de meest frequente woorden op voor een toets.
  - Spelling mag het resultaat van een toets dus niet beïnvloeden tenzij het een onderdeel is van de toets.
  - Meer tijd tijdens werk en toetsen.
  - Dyslexiepas of dyslexiekaart waarop de afspraken staan. Bespreek duidelijk op een leerlingbespreking wat de afspraken zijn voor de leerling. Wijs elke betrokken docent op de afspraken.
  - Toets de spreekvaardigheid niet schriftelijk, maar mondeling.
  - Geef alleen die woorden op uit de methode om te leren die nodig zijn voor de toets (hoogfrequente woorden).
  - De docent maakt gebruik van het directe instructie model (1- teruggrijpen op wat er in de vorige les is behandeld, 2- de nieuwe lesstof introduceren, 3- wat is de relatie met de vorige les, 4- de instructie geven zodat ze zelf aan de slag kunnen, 5- controleer bij leerlingen of het is begrepen, 6 –zelfstandige verwerking, 7- evaluatie met de leerling.
  - Geschreven taal is vaak voor deze leerlingen een groot probleem, zeker de ‘vreemde’ talen. Laat ze de vreemde talen dan ook zoveel mogelijk auditief ondersteund leren. De nieuwe woorden worden vaak fonetisch of spellend gelezen en zo wordt de taal minder goed begrepen. Vaak wordt de taal auditief en mondeling beter beheerst. (Tip: <http://www.dyslexie-en-vt.org/index.php/vt-een-probleem>)

Met uitzondering van het Engels zijn er voor de moderne vreemde talen geen kerndoelen en dit biedt mogelijkheden wanneer de leerlingen van plan zijn om de talen in het derde (vmbo) of vierde jaar (HAVO/ VWO) te laten vallen:

- In de eerste twee leerjaren van het vmbo is Frans óf Duits als tweede moderne vreemde taal verplicht. In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, Zo kan er bijvoorbeeld meer nadruk

worden gelegd op mondelinge communicatie en minder op leesvaardigheid. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met de mogelijke profielkeuze van de leerling in verband met zijn doorstroommogelijkheden.

- Binnen de ruimte van de wet kan er gekozen worden om dyslectische mavo -, havo- en atheneumleerlingen uit klas 2 en 3 een gedeeltelijke ontheffing voor de talen Frans of Duits aan te bieden, ook wel aangeduid als 'Frans- of Duits-light'. Daarmee wordt bedoeld dat leerlingen tijdens de les en tijdens toetsen van een van beide talen alleen wordt gevraagd om te vertalen van het Frans/Duits naar het Nederlands, waardoor het geheugen minder wordt belast met het leren spellen van woorden in

de vreemde taal. De tijd die daardoor vrijkomt, kan de dyslectische leerling gebruiken voor het leren van de andere (moderne vreemde) talen.

Een en ander omtrent dyslexie in het VO kan in een workshop of voorlichting uitgelegd en toegelicht worden. Smartonderwijs heeft hiervoor een breed aanbod op de website.

www.smartonderwijs.nl

Tevens vindt u op de website meerdere artikelen over dyslexie in het voortgezet onderwijs:

<http://www.smartonderwijs.nl/e-books.html>

